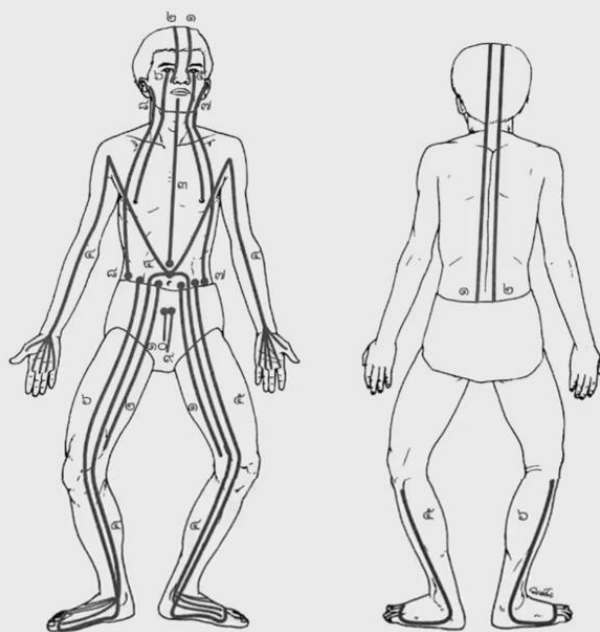

เส้นประธานสิบ

1.1 คัมภีร์แผนนวด ฉบับหลวง ร.5 จ.ศ. 1233 / ตำราโรคนิทานคำฉันท์ 11 / พื้นฟูการนวดไทย		
อิทา	เล่นออกจากนาภี - ไปหัวเหน่า - ต้นขาเบื้องซ้าย - ไปสันหลัง - แนบกระดูกสันหลังซ้าย - เล่นผ่านกระดูกสันบนศีรษะ - กลับลงนาสิกซ้าย	ประจําลมจุมุก - จันทกลา เบื้องซ้าย
อิทา	เส้นนี้วิธีผ่าน แต่นาภีพาดหัวเหน่า เล่นตลอดลงต้นขา เลี้ยวตลอดน่าสันหลังกล่าว แนบกระดูกสันหลังขวา ขึ้นจนไปจนสุดเศียร แล้วเกี่ยวเลี้ยวตลอดนาสิกตรงซ้ายจำเนียร	ประจําลมสติยต์เสถียร - จันทะกาลาทุกราตรี
อิทา	ข้างสะตือซ้าย 1 นิ้ว - เล่นลงหัวเหน่า - ต้นขาซ้ายด้านในค่อนไปด้านหลัง - เลี้ยวขึ้นแนบข้างกระดูกสันหลังด้านซ้าย - ขึ้นบนศีรษะ - กลับลงมาสิ้นสุดที่ข้างจุมุกซ้าย	
ปิงคลา	เล่นออกจากนาภี - วกลงต้นขาเบื้องขวา- เกี่ยวกระดูกไปสันหลัง - แนบกระดูกสันหลังขวา - เล่นเกี่ยวศีรษะ - ลงนาสิกขวา	ประจําลมจุมุก - สูทกลา เบื้องขวา
ปิงคลา	จากครรภาขาไป เล่นลงในหัวเหน่าขา เลี้ยวตลอดตลอดหลัง สุดศรีสังลงมา ประจําลมสุรย์กาลา ชิกข้างขวาเป็นสำคัญ	ประจําลมสุรย์กาลา ชิกขวา
ปิงคลา	ข้างสะตือขวา 1 นิ้ว - เล่นลงหัวเหน่า - ต้นขาขวาด้านในค่อนไปด้านหลัง - เลี้ยวขึ้นแนบข้างกระดูกสันหลังด้านขวา - ขึ้นบนศีรษะ - กลับลงมาสิ้นสุดที่ข้างจุมุกขวา	
สุสมนา	ออกแต่นาภี - เข้าในอก - ตามลำคอ - ขึ้นไปลิ้น	
สุมนา	ที่อยู่สมุนานัน ตรงกลางสุณนะนาภี เล่นเลยตรงขึ้นไป หัวหัวใจระนี้ แนบคอกหอยวิถี ตลอดลิ้นลิ้นทุกเส้น	
สุมนา	เหนือสะตือ 2 นิ้ว - เล่นขึ้นภายในอก - ผ่านลำคอ - สิ้นสุดที่โคนลิ้น	
กาลทารี	ออกนาภี - แดก 4 เส้น - 2 เส้นขึ้นลำแขนทั้ง 2 ตลอดลงนิ้วมือทั้ง 10 - 2 เส้น เล่นลงต้นขาทั้ง 2 ลงตามลำแขนทั้ง 2 ตลอด นิ้วเท้าทั้ง 10	
กาลทารี	อาจารย์ท่านพรรณนา เล่นออกมาแต่สาทิ กลับแตกแยกเป็นสี่ สองเส้นนี้ผ่านขึ้นไป ตามโครงสุดข้างละเส้น ร้อยขึ้นเป็นสะบักใน ทั้งซ้ายขวาตามนิสัย เล่นขึ้นไปกำดันศรีบ ตลอดเศียรเวียนกระหลบ เล่นทวนทบจรจับ โดยหลังแขนทั้งสองนั้น ออกไปงันที่ข้อมือ แดกแยกเป็นห้าแถว ตามแนวนี้ให้ยึดถือ สองข้างทุกนิ้วมือ ให้ยึดถือทำต่างๆ สองเส้นเบื่องได้นั้น เล่นผกผันลงเบื่องล่าง ตามหน้าขาสองข้าง วางลงไปหน้าแข้งปล้น หยุดพอเพียงข้อเท้า แดกออกเหล่าละห้าอัน เอ็นหนึ่งทั้งห้าอัน ทั้งสองข้างดังกล่าวมา	
กาลทารี	เหนือสะตือ 1 นิ้วมือ - แดกออกเป็น 4 เส้น - 2 เส้นบน เล่นขึ้นผ่านข้างชายโครง - ผ่านสะบักใน - ไปแขน 2 ข้าง - ลงข้อมือ - นิ้วมือทั้ง 10 - 2 เส้นล่าง ลงต้นขาด้านใน - ผ่านหน้าแข้งด้านใน ทั้ง 2 - ลงไปที่ข้อเท้า - นิ้วเท้าทั้ง 10	
สหัสศรีงสี	ออกนาภี - ลงต้นขาตลอดเท้าซ้าย - ย้อนขึ้นตามแข้งซ้าย - ขึ้นหัวนมซ้าย - เล่นใต้คาง - แดกออกเป็นรากจักษุเบื่องซ้าย	
สหัสศรีงสี	หนึ่งหัสศรีงสีเอ็น อันเส้นนี้ท่านพิปราย ในอุทรข้างซ้ายหมาย เล่นลงไปโดยต้นขา ตลอดลงฝ่าเท้าแล้ว เล่นผ่านเอานิ้วบาทา ต้นนิ้วลิ้นทั้งห้า ย้อนขึ้นมาข้างซ้ายปล้น ตลอดทอเด้านมซ้าย เล่นผันผายข้างค่อนนั้น ลอดซากันไกลพลัน สุดเส้นนั้นเป็นรากตา	
สหัสศรีงสี	ข้างสะตือซ้าย 3 นิ้วมือ - เล่นลงต้นขาซ้ายด้านใน - ผ่านหน้าแข้งด้านใน - ของฝ่าเท้าด้านใน - โคนนิ้วเท้าซ้ายทั้ง 5 - ย้อนผ่านของฝ่าเท้าด้านนอก - ขึ้นหน้าแข้งด้านนอก - ต้นขาด้านนอก - ขายโครง - หัวนมซ้าย - เล่นเข้าไปใต้คาง - สิ้นสุดตาซ้าย	

เส้นประธานสิบ

ทวารี่	ออกนากี - ลงเท้าขวา - กลับขึ้นตามแข้ง - ป่านขึ้นนมขวา - เล่นเข้าคางขวา - แดกออกเป็นรากจักขุขวา
ทวารี่	เล่นออกแต่นากี ข้างขวานี้เล่นลงมา ตามแนวแห่งขาขวา สู่หน้าแข้งจนฝ่าเท้า ตลอดนิ้วทั้งห้านิ้ว พลิกกลับขึ้นตามแข้งเข้า หน้าขาขึ้นไปเอา ตามโครงสุดจนเต้านม ขึ้นคางเล่นตลอดเข้า เอากลูกตาโดยนิยม เป็นรากจักขุสมให้กรอกกลับหลังลิ้มแล
ทวารี่	ข้างสะตือขวา 3 นิ้วมือ - เล่นลงต้นขาขวาด้านใน - ผ่านหน้าแข้งด้านใน - ของฝ่าเท้าด้านใน - โคนนิ้วเท้าขวาทั้ง 5 - ย้อนผ่านของฝ่าเท้าด้านนอก - ขึ้นหน้าแข้งด้านนอก - ต้นขาด้านนอก - ชายโครง - หัวนมขวา - เล่นเข้าไปใต้คาง - สิ้นสุดตาขวา
ลาวุสัง	เล่นออกนากี - รววมซ้าย - เล่นคางซ้าย - ออกรากหูซ้าย
อูรัง (กุสำพวง / สัมปะสาโส)	เส้นนี้เล่นออกมา แต่นากีวิถีทาง ขึ้นไปไม่ขัดขวาง ตามรววมเบื้องซ้ายหมาย ไปเนาเอาข้างซ้าย หมายหูซ้ายตั้งอธิบาย เป็นรากโสตประสาทหมาย ดังบรรยายฉนี้มา
จันทกุสัง	ข้างสะตือซ้าย 4 นิ้ว - ผ่านรววมซ้าย - ด้านข้างของคอ - สิ้นสุดหูซ้าย
อูลังกะ	ออกนากีข้างขวา - ขึ้นรววมขวา - เล่นใต้คาง - ออกรากหูขวา
สุขุมอุสะมา	ออกจากรากีแม่ ขึ้นไปจับรววมขวา ขึ้นไปราวคอกาง วางไปเอาหูขวามา
รุข่า	ข้างสะตือขวา 4 นิ้ว - ผ่านรววมขวา - ด้านข้างของคอ - สิ้นสุดหูขวา
นันทกระหวัด	ออกนากี - เกี่ยวปากกระเพาะทวารคู - ทวารมูตร
กัษฐง	หนึ่งเส้นกัษฐงนั้น เล่นจรจลจากนากี กระหวัดรอบทวนมี คูตมกคะพนักงาน
สุขุมัง	ใต้สะตือ 2 นิ้ว - เยื้องซ้ายเล็กน้อย - เล่นไปทวารหนัก
คิษณะ	ออกนากี - เล่นเอาหัวเหน่า - ลงไปเป็นลำลึงค์
รัตคินี (สังคินี)	เส้นนี้เล่นออกมา แต่นากีได้สูญงาม ตลอดตรงไม่เข็ดขาม เป็นลึงคะชาติมุดมก
สิกขินี	ใต้สะตือ 2 นิ้ว - เยื้องขวาเล็กน้อย - เล่นไปทวารเบา

รูปที่ ๒ แสดงทางเดินของเส้นประธานสิบ
ยกร่างตามคัมภีร์แผนนวดต่างๆ โดยโครงการฟื้นฟูการนวดไทย มสท. และคณะ (พ.ศ. ๒๕๓๓)

เส้นประธานสิบ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างเส้นประธานกับลม

เส้น	จุดเริ่ม	จุดสิ้นสุด	ลม	โทษ	Gag จำ
อิทา	1นิ้ว ข้าง สะตือ ซ้าย	จมูกซ้าย	● จันทะกลา (ลมปะกัง) (ลมสรณิบาด) ● พหิ (ลมพหิตวาด) ● สัตตวาด	● ปวดหัวมาก วิงเวียน ตามีตมัว ตาวิงตอนกลางคืน เจ็บตา ใช้จับให้ ตัวร้อน ชักปากเบี้ยว เสียหน้าตา เจ็บสันหลัง เกิดเพราะ กำเดา ปิดตะระคนกัน (มักจับตอนเย็น) ถ้าเป็นถึง 7 วัน ตาย ● เชื่อมซิม สลบ คล้ายงูลายสาบกัด ● มือสั้น ตีนสั้น เพราะกินอาหารหวานมากเกินไป หรือ กินอาหารวัน ละ 4-5 เวลา	● อิทาเห็นพระจันทร์แล้วปวดหัวมากวิงเวียน ตอนกลางคืน ● อิทา พหิ ถูก งูลายสาบกัดสลบ ● อิทา กินหวานมาก กินอาหารสัด 4-5 มื้อ จน มือสั้นตีนสั้น
ปังคลา	1นิ้ว ข้าง สะตือ ขวา	จมูกขวา	● สุริยกลา (สุญทกลา) (ลมปะกัง) (ลมสรณิบาด) ● พหิ ● รัตนาวาด	● หน้าตาแดง ปวดหัวตอนเช้าถึงเที่ยง ปวดหัวมาก มักเจ็บตา น้ำตา ไหล ชักปากเบี้ยว คัดจมูก น้ำมูกไหล จาม (มักจับวันพฤหัสบดี) ● สลบไม่รู้สีกตัว ไม่พูดจาก คล้ายถูกงูทับสมิงคลากัด ● เมื่อยลำ ขัดทั่วทุกแห่ง เพราะกินอาหารจำเจ เมื่อจะเป็นให้สลับใส่ พุง อยากรักษาและของสดควา	● ปังสุริยปวดหัวตอนกลางวันถึงเที่ยงวันพฤหัสบดี ● ปัง พหิ โคน งูสมิงคลากัดสลบ ● รัตนา อยากรักษา สดเมื่อยลำ ขัดทุกแห่ง
สมุณา (สุสมุณา)	2นิ้ว เหนือ สะตือ	โคนลิ้น	● ชิวหาสดมภ์ ● दानตะคุณ (ลมมหาอัคตมภ์) ● ทะกรน ● บาทจิตร	● ลิ่นกระด้าง คางแข็ง เชื่อมซิม พุดไม่ขัด พุดไม่ได้ ● จุกอกเ็นเป็นลำ จับหัวใจ ให้แน่นอก (มักจับวันอาทิตย์) ● ดวงจิตระส่ำระสาย ● เคลิบเคลิ้ม พุดพรอด มักอันอัน (พุดติดขัด) หลงลืม จับดวงใจให้ หลงไหล คลุ้มคลั่ง แน่นอก อาเจียนเป็นลมเปลา หาวรื้อน ต้อง ผินกินอาหาร ได้กลิ่นอาหารจะช้อนออก	● ลิ่นกระด้าง คางแข็ง ● จับใจ จุกอกเป็นเอ็น วันอาทิตย์ ● จิตระส่ำระสาย ● จับใจจนคลุ้มคลั่งแน่นอก หาวรื้อน อาเจียน ลมเปลา ผินกิน ได้กลิ่นอาหารช้อน
กาลทาลี	1นิ้ว เหนือ สะตือ	มือเท้า	● กาลทาลี ● หัสรังสี (ลมสรณิ บาท)	● เหน็บขาทั้งตัว เจ็บเอ็นสะท้าน เกิดเพราะกินอาหารแสลง ได้แก่ ขนมจีน ข้าวเหนียว ถั่ว (มักจับวันอาทิตย์, วันจันทร์) ● เมื่อแรกจับให้ นอนนิ่งไม่รู้สีกตัว	● กาลกินขนมจีนวันอาทิตย์, จันทร์จนหนาว สะท้าน ● มือเท้าเจอรังสีจนแน่นิ่ง
สัทครังสี (หัสรังสี) (หัสฤดี)	3นิ้ว ข้าง สะตือ ซ้าย	ตาซ้าย	● จักขุนิวัต อัคนีวัตคุณ	● ปวดระบอบตา วิงเวียน สิมตาไม่ขึ้น เกิดเพราะกินของมันหวาน มาก (มักจับวันศุกร์)	● สิมจักขุไม่ขึ้น ปวดระบอบตา เพราะกินของ หวานมากวันศุกร์
ทวารี (ทวารคตา) (ทวาร จันทร์) (ฆานทวารี)	3นิ้ว ข้าง สะตือ ขวา	ตาขวา	● ทิพย์จักขุ ● ปัดตมฏ	● ปวดระบอบตา วิงเวียน ตาพร่ามัว สิมตาไม่ขึ้น อาจเป็นทั้งสองข้าง หรือ ข้างขวาข้างเดียว ● เกิดจากเส้นทวารีพิการเรื้อรัง เกิดเพราะกินน้ำมันพร้าวอ่อนอันมัน หวาน และมีกามสังโยค (วันอังคาร)	● ตา(ทิพย์)พร่า 2ข้าง หรือ ขวา ● ทวา ปัด มะพร้าวอ่อนวันอังคารจนกามสังโยค
จันทูลัง (อุรัง) (ภูส่าพวัง) (สัมปะสาโส) (ลาอุลัง)	4นิ้ว ข้าง สะตือ ซ้าย	หูซ้าย	● คะทาหู	● เกิดเพราะอาบ น้ำเย็น มาก ให้วิงเวียนจึงเป็นแล งั้นพุง	● ภูลัง ทาหู อาบน้ำเย็นวันพุธจนวิงเวียน
รุข่า (สุขุมอุ สะมา) (อุลังกะ)	4นิ้ว ข้าง สะตือ ขวา	หูขวา	● คะทาหู ● ทาระกรรม	● ทำให้หูตึง ลมออกจากหู เป็นทั้งสองข้าง เกิดเพราะมักกินน้ำ มะพร้าว ของอันมัน (จับวันอังคาร) ● มักให้เจ็บท้องนัก เพราะกินของอันมัน (มักจับอาทิตย์)	● ข่า ทาหู น้ำมันพร้าววันอังคาร เลยมออกจากหู 2 ข้าง ● ข่า พา ทาระกรรม กินของมันวันอาทิตย์จนเจ็บ ท้อง

เส้นประธานสิบ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างเส้นประธานกับลม					
เส้น	จุดเริ่ม	จุดสิ้นสุด	ลม	โทษ	Gag จำ
สุขุมัง (กิ่งขง) (กุขง)	2นิ้ว ใต้ สะดือ เอื้องซ้าย	ทวาร หนัก	● กุขง	<ul style="list-style-type: none"> ● เกิดเพราะกินอาหารมาก ● เกิดเพราะกินอาหารไขมัน ทำให้ตั้งทวาร เจ็บท้อง รวาท้องจะแตก ● กินอาหารมันน้อยก็คับท้อง ขัดอุจจาระ บางทีลงไปเปล่า (มักจับวันอาทิตย์) 	<ul style="list-style-type: none"> ● สุขุ กุขง กินของมันวันอาทิตย์ จนตั้งทวาร ขัดอุจจาระ
สิกขินี (สังคินี) (รัตคินี) (สังช)	2นิ้ว ใต้ สะดือ เอื้องขวา	ทวารเบา	● สังช ลมราชย์กษ (ลมแทรก)	<ul style="list-style-type: none"> ● กินผิดสำแลง ลมกุจฉิสพัดผิดปกติ ทำให้หลงท้อง ท้องขึ้น ฝะฮืดผะอมท้อง ● เสียตสีข้างทั้งสอง ขัดเบา ปัสสาวะขุ่น ฉี่ร้อน เจ็บหัวเหน่า ● ผู้ชายบังเกิดในองคชาติ เป็นเพราะกามราคะนั้นหน่วงเอ็น ทำให้ดีหยด้อย หนองใน ● เป็นอุปทม ไล่ด้วน ไล่ลาม ● ผู้หญิงเป็นเพราะโลหิต หรือ เอ็นในมดลูกพิการ เรียก ลมกามทจริต เจ็บท้อง สีข้าง สะเวย (จุดตั้งหักกลาง) แล้วแล่นเข้าไปในท้อง แล้วลมวรั้งหัวเข่าทั้งสองข้าง 	<ul style="list-style-type: none"> ● สิกขิ กินผิดสำแลง กุจฉิส พัดผิดปกติ ให้ท้องขึ้นฝะฮืดผะอม ● ขัดเบา ปัสสาวะขุ่น ● ชาย กามราคา ฉี่หนืด หนองใน ● หญิง ลมกามทจริต มดลูกพิการ เจ็บท้อง สีข้าง สะเวย จุดตั้งหักกลาง เข้าท้อง จนเข้า

พระยาวิชยาธิบดี อดีตเจ้าเมืองจันทบูร (กล่อม) ในสมัยรัชกาลที่ ๑ "ตำราโรคนิทาน คำฉันท ๑๑" อิทา

ยาพอก บทที่ 21

ยอด กุ่มน้ำ	7	ใส่หม้อเผาให้เกรียม บดผสมรวมกัน ใส่สุราพอก แก้ลมจับโปง ลมปะกัง
ยอด ตะขบ	7	
ยอด เจตมูลเพลิง	7	
ดองดึง	ใส่แต่พอก	
ชิง		
กระเทียม		
พริกไทย		

ยาทา บทที่ 28

พริก	บดทำแท่งยาว ๆ
ชิง	มีดลับให้เลือดพราว
เมล็ดมะนาว	เป็นยางปลีที่เปรี้ยวขู
ดิงเหลิ่อม	ฝนกับน้ำมะนาว
เกลือรำหัด	ใช้ทา

เส้นประธานสิบ

ยาน้ำนัตถ์ บทที่ 31

ลูก คนทีสอ	ตำ กรองเอาน้ำใช้
ว่านน้ำ	

ยาพอกปากเบี้ยว บทที่ 34

ใบ มะแว้ง	บด หยดน้ำส้มสายชู พอกริมปาก
ใบ มะเขือขื่น	
ใบ มะอึก	
ใบ เจตมูลเพลิง	
ขมิ้นอ้อย	
ดินประสิว	
เกลือ รำหัด	

ยากินแก้ปากเบี้ยว

หัตถ์คุณเทศ	20 บาท	ทำผง คลุกผสมด้วยน้ำผึ้ง ปั้นเท่าพุทธรักษา กิน เข้าเย็น ใช้กินแก้ เถาเอ็นในครรภ์ (ในท้อง) เอ็นห่อ ชักปากเบี้ยว แก้ลมที่มีอาการคันตุ่มตตะนอยกัด แก้ลมพานไส้ ริดสีดวง แก้กูกเสียด ถ้ากำลังน้อย กินลดลงมา โดยรับประทาน ขนาดเท่าเม็ดพริกไทยกิน 3 เม็ดพอ กรณีร้อนให้แช่น้ำ
มหาหิงค์	3 ตำลึง	
บุก	1 ตำลึง	
กลอย	1 ตำลึง	
หัวกระดาดแดง	1 ตำลึง	
หัวกระดาดขาว	1 ตำลึง	
ดองดึง	1 ตำลึง	
อูตพิษ	1 ตำลึง	
รากส้มกุ้ง	1 ตำลึง	
ชิง	1 ตำลึง	
แห้วหมู	1 ตำลึง	
สะค้าน	1 ตำลึง	
จิงจ้อ	1 ตำลึง	
ข้าพลุ	1 ตำลึง	
ตรีภูก		
สมอไทย (เนื้อ)	หนักเท่ายาทั้งหลาย	

เส้นประธานสิบ

สมุณา

บทที่ 82

ชมตเซียง	1 สลึง	<p>ตากแห้ง แล้วตำ</p> <p>น้ำกระสายใช้ น้ำมะนาว และมะงั่ว</p> <p>ผสมปั้นขนาดเท่า เม็ดมะกั่วตำหนู</p> <p>ใช้กิน</p> <ul style="list-style-type: none"> • แก้วใส่น้ำ ใช้ 19 เม็ดไปละลายน้ำดอกไม้เทศ กิน แก้วไขว้หาหัด จะหายพูดได้ดีขึ้น • แก้วลมจับ แก้วสะอึก ใช้ 19 เม็ดฝนกิน กระสายด้วยน้ำดอกไม้เทศ • ถ้าอยู่ดี ๆ ไม่สบาย กระสายด้วยน้ำจันทน์กิน • แก้วเปรี้ยวตำ ใช้ 19 เม็ด น้ำมะนาว กระเทียมฝนกิน
พิมเสน	1 สลึง	
กฤษณา	1 สลึง 1 เฟื้อง	
แก่นสน	6 สลึง	
กำยาน	2 สลึง	
ชิง	1 บาท	
ดีปลี	1 บาท	
กะลำพัก	1 สลึง	
จันทร์ขาว	1 สลึง	
การบูร	1 สลึง	
เทียนดำ	1 สลึง	
เจตมูลเพลิง	1 สลึง	
ดองดึง	1 สลึง	

บทที่ 96

เปลือกหอยทั้ง 5	สิ่งละเสมอกัน	<p>บดทำผง ละลายเหล้า กินประมาณ 1 ถ้วย</p> <p>จอก</p> <p>แก้ววิงเวียน ดวงจิตจักวางวาย ชีมิ</p>
เทียนทั้ง 5		
เจตมูลเพลิง		
ชิงแห้ง		

บทที่ 99

พญารากขาว	สิ่งละเสมอกัน	<p>บดฝนน้ำมะนาวกิน</p> <p>แก้ลิ้นหด คางแข็ง</p>
ผิวไม้ไผ่		
พรหมมิ		
พิศนาศ		

บทที่ 103

โกฐหัวบัว	1 สลึง	<p>แก้ลมบาทจิตร์</p> <p>แก้ลมวิงเวียน จับหัวใจ</p> <p>ตำเป็นผงละลายน้ำผึ้ง น้ำร้อน แก้ว</p>
โกฐเขมา	1 สลึง	
ชิงแห้ง	1 สลึง	
ลูกจันทร์	1 สลึง	

เส้นประธานสิบ

ดอกจันทร์	1 สลึง	ใช้น้ำส้มสายชู กินแล้วลมตรีหาย
ยาตำ	3 บาท	
น้ำตาลกรวด	3 บาท	
เนย	3 บาท	
เปลือกผักเขียว	3 บาท	
ดีปลี	1 บาท	
เกลือสินเธาว์	4 เฝือก	
ดีจระเข้	1 เฝือก	
ดีงูเหลือม	1 เฝือก	

บทที่ 108

ลูกผักชี	1 ตำลึง	แก้ลมวิงเวียน หาวเหียน ลื่นกระด้างคางซิด บำรุงพิษโลหิต บดผสมทำแท่ง ละลายน้ำสุรา น้ำกระสายยา ใช้น้ำส้มซ่า ชิง ข่า
เจตพังคี	1 ตำลึง	
ดอกคำหมาย	1 ตำลึง	
สมุลแว้ง	1 ตำลึง	
ฝางแสน	1 ตำลึง	
อบเชยเทศ	1 ตำลึง	
โกฐทั้ง 5	2 สลึง	
เทียนทั้ง 5	2 สลึง	
ว่านเปราะหอม	2 สลึง	
คักชี	2 สลึง	
ชิง	2 สลึง	
กระวาน	2 สลึง	
กานพลู	2 สลึง	
กฤษณา	2 สลึง	
กะลำพัก	2 สลึง	
ลูกจันทร์	2 สลึง	
ดอกจันทร์	2 สลึง	
จันทน์แดง	2 สลึง	
จันทน์ขาว	2 สลึง	
ตรีกะตุก	2 สลึง	

เส้นประธานสิบ

บทที่ 116

โกธุน้ำเต้า	กานพลู	แก้ลมสันนิบาต บด ผสมน้ำสรรพดี ทำแท่ง
โกธุก้านพร้าว	ลูกกระวาน	
โกธูปวงผลา	ไคร้เครือ	
โกธูเชียง	หญ้านางคี	
โกธูจุฬาลมภา	ลูกผักชี	
โกธูกรักรรา	อบเชย	
โกธูกระตุก	รำพัน	
เทียนดำ	เบญจกุล	
เทียนข้าวเปลือก	ฝางเสน	
เทียนขาว	ลูกกระดอม	
เทียนแดง	ดอกสารภี	
เทียนยาวภานี	พิบูล	
ขอนดอก	มะลิ	
อำพัน	บุญนาค	
กฤษณา	จำปา	
กระลำพัก	กระดังงา	
จันทน์แดง	ดอกคำไทย	
จันทน์ขาว	เลือดแรด	
สมุลแว้ง	ดีวัวเถื่อน	
พิมเสน	ดีหมูป่า	
ชะมด	ดีงูเหลือม	
กำยาน	เปราะหอม	

บทที่ 126

ดีปลี	เกลือขี้รำหัด	กรณีลื่นหด ตำเป็นผง ละลายน้ำผึ้งกิน
กระเทียม		
ลูกประคำดีควาย		
ลูกสวาสดี		
มะขามเปียก		
ลูกจันทร์		
พริกไทย		

กาลทารี ไม่มียา ห้ามกินข้าเหนียว ถั่ว
สหัสรังสี ใช้น้ำในปัสสาวะตูปิการ เช่น ตริวาสัง
ทวารี นวดอย่างเดียวไม่มียา
จันทภูสัง นวด (กินน้ำมะพร้าวมากไป)
ลิกขินี ไม่มียา นวดอย่างเดียว
สุขุมัง ไม่มียา นวดอย่างเดียว

วิธีแก้เส้นอิกา

- ให้นวดแนวเส้นให้หย่อน
- ใช้น้ำแก้ลมจันทร์(ลมขึ้นเบื้องสูง)
 - ยอดกุ่มน้ำ ๗
 - ยอดตะขบ ๗
 - ยอดเจตมูลเพลิง ๗
 - ดองดิ่ง, ชิง, กระจ่าง, พริกไทย

ใส่หม้อเผาให้เกรียมบดเป็นผง เค้าสุราพอกแก้ลมจะโปง ลมปะกัง

ยาแก้เส้นสุมนา

ชิง, ดีปลี @ ๑ บาท

แก่นสน ๖ สลึง

กำยาน ๒ สลึง

กฤษณา ๑ ๑/๒ สลึง

จันทร์ขาว, กระจ่าง, เจตมูลเพลิง, เทียนดำ, ดองดิ่ง, การบูร, พิมเสน,

ชะมดเชียง @ ๑ สลึง

บดเป็นผง ใช้น้ำมะนาว, มะจั่วเป็นกระสาย บั่นเท่าเม็ดมะกล่ำตาหนู

แก้ไส้สั้น แก้ชีวหาสดมภ์ โดยละลายน้ำดอกไม้เทศ ๑๙ เม็ดดื่มให้หมด

เปรี๊ยะดำ ใช้น้ำมะนาว, กระจ่างเป็นกระสาย ๑๙ เม็ด